

Lapszámunkat Szűdy Nándor festményeivel illusztráltuk. A művésztől az 5. oldalon olvashatnak

1.

„A világmindenség bennem forog és én a világmindenségben“ – régi ez s köztudott. De átkozott korok könyvégetése – sötétség – kíséri.

Sok múlik azon is: ki az, ki kérdi, prédikál, átkoz, könyörög, morog, elődeit átkozza, vagy dicséri?

Mily hangerővel zúg az a torok? (Földünk halálát túlélni reméli, hírek zömét csak hallgatja, nem éli, a pálinka s a hegyi ó-borok utóhatását percekgig se' féli, s bár köntösét vasárnap kikeféli lehajtott fővel búsan kódorog.)

(Folytatása a 3. oldalon)

Vásároljon könyvet online az IJK-shopból:

<http://shop.irodalmijelen.hu/>

– Az Irodalmi Jelen 2004-ben meghirdetett regény pályázatán díjat nyertél. Azóta eltelt néhány év. Visszatekintve, rangosnak ítéled-e meg a versenyt? Milyen volt a mezőny?

– A szakma és az olvasóközönség dolga (volna) megítélni, hogy valami rangos-e vagy sem. A résztvevők nyilván nem értékelhetnek objektíven. Mindenesetre remélem, hogy erős volt a mezőny, mert gyenge mezőnyben díjat szerezni nem nagy dicsőség és elégtétel.

– Hogyan látod, milyennek ítélte meg a kiírást a szakma, hiszen irodalmi lapokban alig volt visszhangja. Állítólag, egyik rangos kiadó vezetője figyelmeztette szerzőit, ha valamelyik pályázni próbál, többé nincs mit keresnie ott. Ennyire kedvezőtlen fogadtatás ellenére, mi motivált mégis, hogy jelentkezél?

– Erre sajnos – vagy szerencsére – nincs túl nagy rálátásom. Annyit azonban látni véltem, hogy a szakma vegyesen fogadta a pályázatot, de ugye, mit nem fogad vegyesen bármelyik szakma is – a szépség és az ördög mindig a részletekben, no meg a deklarált különbözőségben rejlik. Ami az állítólagot illeti: nem hiszek benne. A magyar

Irodalmi Jelen

VIII. évfolyam

95. szám

2009. szeptember

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

AZ IRODALOM MÓKA, SZÓRAKOZÁS

irodalmi, de a sima közélet is hemzseg az állítólagoktól – X állítólag ilyen, Y állítólag olyan, Z meg – állítólag – többet veri a feleségét, mint mc négyzet együttléve. Jelentkeztem, mert volt egy majdnem kész regényem, és látni akartam, mire képes egyedül, név nélkül, jeligével. A jelentkezés pillanatában nem sokat lehetett tudni a fogadtatásról (legalábbis én, az irodalmi préri szélén legelészó kisvad nem tudtam semmit), de ha tudtam volna, az sem zavart volna. Szerencsére megengedhetem magamnak, hogy független legyek, nem tartozom semmilyen klikkhez, így aztán elszámolni sem tartozom senkinek arról, hogyan döntök adott esetben.

Honlapunkról ajánljuk

Bálint Tibor – *A Fejér lótól a Zokogó majomig*
Danyi Zoltán: *Szorítás-tól fehér ujjak*

A szavak mágiája – interjú Parti Nagy Lajossal
Hangos vers: László Noémi, Nemes Z. Márió, Marnó János, Vörös István

Bőség az ég alatt – Szávai Gézával Onagy Zoltán beszélget

Gömöri György: *Morbus hungaricus*

Lénárd Jenő: *Buddhorupam – 1913.*

A vidra és a buszsofőr közel sem véletlen találkozás a boncasztalon – Boldog Zoltán tudósítása

Tar Károly: *Pánik*

Nyilas Attila: *Eduardo Szívükből szóltam, ezt meg kellett írni* – beszélgetés Bence Erikával

Retkes Máté a Szoborhistoriákról

Játszmák spontán Körhintán, avagy egy titkos állatfaj esete a vad ellenzékiiséggel

Rácz Boglárka: *pesti éjjelek*

Budapest erre alkalmatlan – interjú Balogh Endrével – JAK-Szigliget

Egy író virtuális emlékműve – "Bölcsészlány olvas"

Bennem üzenatkényszer dolgozik – Mester Györgyi bemutatkozik

A magyar underground dal fél napja

Francis Bacon: *A régiiek bölcsességéről*

– A díj 10 000 dollárt volt, akkori átváltási értéke körülbelül 1 800 000 forint volt. Érdemes volt ennyiért eladnod kéziratodat?

– Ritkán kap kéziratért ennyi pénzt az ember. Ráadásul ez volt az első regényem, kiadták, mit is kívánhatnék még... talán azt, hogy több olvasóhoz eljusson, mert a könyv sorsa tipikusan elsőkönyves – nem ismerik, nem veszik, nem olvassák (elegen – persze, a szerző mindig így érzi). Akikhez eljut, és akik elolvassák, azok viszont szeretik. Innen tudom, hogy több ember is szeretné, csak nem tudnak róla. De majd pár év múlva, ha újra kiadásra kerül, talán más lesz a sorsa. Nem sietek, ráérek.

– Az eredményhirdetés óta elolvastad-e a díjazottak regényeit. Véleményed szerint, igazságos döntés született?

– Igen.

(Folytatása a 6. oldalon)

ONAGY ZOLTÁN

www.irodalmijelen.hu

Három éve, 2006. szeptember elsején hunyt el – 22-én lett volna 99 éves – Faludy György író, költő, kalandor, polihisztor, recki rab és világjáró, az Irodalmi Jelen örökös, tiszteletbeli munkatársa. Emléke előtt tisztelgünk.

„Könyveim sorsát kérdezem, de a menny nem felel nekem, és még ha százszor kérdelem is, és még ha kőbe vésem is e verset, akkor is tudom, hogy nincs ott irgalom, ahol a másodpercek sarka jár, oly csendben, mint a hangyaláb.“
(Li Ho: Ne lépj ki házad ajtaján!
Faludy György fordítása)

Bogdán László

A NAGY KÍNAI KÖLTŐ HOSSZÚ BÚCSÚJA ÉLETÉTŐL Li HO apokrif versei

Faludy Györgynek

I. Verseim hatalma

Kilépek házam ajtaján és elsodor a hurrikán,
a szenvedély, láz, démonok, végigem a földön.
Az is lehet, hogy meghalok, ezen a rothadt őszön.
Szám szélén buggyant vércsik a veres bor. Némán fénylik
a lányok tűnő arca. Fojtó és nehéz a fák
árnyéka. Pusztul a világ. Már nem készülök a harcra.
Valahol vannak városok és égre kitárt ablakok
mögött a császár, de oda – noha sürgetnek, hívnak –,
már nem juthatok el soha, már nem kelhetek útnak.
Egy veres ruhás, kámzsás férfi jön értem, hárfás
lány sirat és a sárkány hátáról visszanezve,
nem félve s nem remélve is elragad a látvány:
a tóban fürdőző hold. Fényénél ami nem volt
is valósággá válik. Sárban fetregő ártány
hátán röhög a másik és elragad az ármány.
Verseimet a szélbe szórtam volna szét, élve,
de egyre halogattam. Így helyettem maradnak.
Ide-oda dugdostam. Áradnak egyre. Hatnak.

3. A hárfás lány

A hárfás lányra vártam. Nem jött. Helyette láz
rázott. Hibbant hibiszkusz remegtem hazátlan.
Fejem felett sárkányok szállodtak, vadlibák.
Csontvázfák közül a ház eltűnt a hóhullásban.
Fejem fölött sárkányok, kérdőjel vadlibák,
Vártam, hogy elveszítsem magam a hárfás lányban.
Köröttem csupaszon bólintgattak a fák.
„Még mi jöhet?“ – vacogtam elveszetten, hazátlan.
Liluló hibiszkuszvirág lázasan remegtem.
Fekete sárkányok, hóhérek vadlibák.
A lány már mióta állhatott mellettem?
Orkatonaként vártak, mozdulatlan a fák.
S akkor megpendült a hárfá. Benne volt a láz.
A dallam elvárásolt, hiszen benne volt minden:
a fekete sárkányok, én, a vadlibák, a fák,
a hóhullás, a lány. Ott remegtünk időtlen.

Az olvasóban olthatatlan kíváncsiság él, hogy belelás-
son (ez szó szerint értendő: a két szemével) az irodal-
mi szereplők életébe, még inkább: magánéletébe. Azt
gondolom, Eckermann beszélgetései Goethével sokkal
nagyobb példányszámban jelennének meg, ha Eckermannak
lett volna fényképezőgépe s ha Goethe hagyta volna magát
fotózni, miközben ír, vagy a folyóban úszkál, vagy a feleségét
ölelgeti.

Mert bár e kötet számos levelet,
egykori borítót, plakátot, okmányt, kéz-
irat-reprodukciónak tartalmaz, kétség-
telen, hogy amitől igazán izgalmas, fon-
tos és letehetetlen, az a képanyaga, a
Nyugat szerzőiről, szerkesztőiről, csa-
ládtagsokról készült egyéni és csoport-
képektől kezdve az egyes kávéház-bel-
sőkörrel készült felvételekig. Azon ter-
mészetesen lehetne vitatkozni, nincs-
e egyik-másik szerző túl-, főleg azonban
alulreprezentálva (nekem volna hiányérzetem, de nem teszem
szóvá, mert nem szeretném, ha bírálatnak hatna – bízunk a
korrekciót a következő kiadásokra, és különben is, ilyen kér-
désekből úgysem lehetséges konszenzusra jutni).

Külön méltánylandó a szerkesztők, Kelevéz Agnes és Szi-
lágyi Judit bátorsága, hogy nem kívánták az egykori kezéből
kiretusálni a szivart meg a cigarettát, a férj mellől a szeretőt,
a feleség oldaláról a csábítót, a deréktájékról a súlyfölösleget,
a múzsa arcáról a ráncokat. Korunkban minden előfordulhat,
hol a politikai korrektségre, hol a népegészségügyi szem-
pontokra való hivatkozással.

De vajon nem volna-e szerencsésebb, ha ki-ki, minden
olvasó megőrizhetné a maga illúzióit, a maga ideális képét
a költőről vagy regényíróról, ha nem bámulhatna bele a
művész földi arcába? Arcába, ebédlőjébe, hálószobájába,
felesége fehérneműs szekrényébe. Aki gyűlöli a dohány-
füstöt, de imádja N. költő verseit: hogyan dolgozza föl
magában a drámát, hogyan szembesül a ténnyel, hogy
bálvány szája, arca, ruházata folyamatosan át volt itatva

5. A teknősbéka

Teknősbékámat néztem, egy kockás teknősbékát.
A napfényben remegtek kockás hátán a kockák.
Feketék és fehérek. Hirtelen rajtuk álltam.
Fehérről fehérre szökte, szemsértő ragyogásban.
Ha feketére lépek, tudtam, mindennek vége,
sejtettem, nem léphetek fehérről feketére.
A sorsom, a jövőm csak a fehér kockákon
teljesíthetem ki. A fekete – halálom.
Megnőtt a teknősbéka. A kilenc tartomány
alakját öltötte fel. Kockákra hullt hazám.
Fehérek szökdeltem, elveszetten és félve,
sejtettem előbb-utóbb úgyis egy feketére
lépek és vége lesz, de hát még nincsen vége.
Tűnődve néztem fel a derűs, kökény-kék égre.

7. Nem ébredek fel soha

Hogy milyen nap volt, nem tudom, mert elaludtam az úton.
Menet közben aludtam el. Kedd volt? Csütörtök? Nem tudom.
Mögöttem poroszkált lovam. Féltem a végén elrohan.
S nyeregkápában verseim. A sok vers csakúgy el lovan.
És kinyitottam a szemem. Péntek lett volna? Nem hiszem.
Nyertem lovam, dobokolt és tudtam úgyis elviszen
e kopár földről messzire, egész a világ végére.
Ott majd lábam lefogatom. Messzire viszen, messzire.
És kinyújtottam nyelvemet. Eldobáltam a verseket.
Szálltak a szélben a lapok. Nem is ismertek engemet.
S most, hogy elszálltak verseim. Kilenc tartomány terein
lovagolhatok, senki se ismer, most már az ereim
is felvágatom, nélkülem, test nélkül, árván, védtelen,
rajzolják tovább kezeim – a verseimet. Hirtelen
szél kél, s elfújja őket is. Elragad végül engem is.
Szállunk a légben. De hova? Röpteti immár lovam is.
Hogy milyen nap volt, nem tudom, mert elaludtam az úton.
Nem ébredek fel már soha. Hétfő volt? Szombat? Nem tudom.

nikotinál? Nem volna-e helyesebb, ha nem készülnének
irodalmi fotók?

A kérdés szerencsére teljességgel elméleti, nem kell rá vá-
laszt adnunk.

Hanem ami a múzsákat illeti, ott a kiábrándulás igen-igen
erőteljes. Hát így néztek ki azok a lírai csodákat ihlető látomá-
sos kisasszonyok, hölgyek és dámák? Ilyen trampli volt, ilyen
tehénszerű ama regényhősnőknek a modellje? Az Ilona nevet
mágikus csengésűvé nemesítő Kosz-
tolányi vers múzsája, már elnézést, a
nagyéneke is lehetne a költőnek, ha nem
az öreganyja. A... de nem folytatom.

Már csak azért sem, mert Kosz-
tolányiné kitűnő prózaíró volt, aki a
férjéről írt könyvét olvasta, tudja ezt.
Viszont az írófelelésekről készült mi-
niatúrjai a magyar irodalmi portrék
klasszikus remekei. Tóth Árpádnéról
készült feljegyzésének utolsó bekezdése

e Nyugat-albumban kiemelt helyet érdemelt volna:

„Nagy becsvágy, nagy élet, nagy szerelem, nagy gyűlölet
idegenek számára. Támogatást szívesen fogad, de kevéssel
beéri. Elégedett. Nem harcias, nem féltékeny. Mi, akik
csaknem valamennyien ugrásra készen, kinyújtott karmokkal
állunk egymással szemben, őt sohase bántottuk, ő sohasem
bántott egyőnk sem.“

A PIM elkezdte a huszadik század egyes jeles költőiről
fellelhető teljes fényképanyag összegyűjtését és kiadását. E
mostani kiadvány mintegy megkoronázza ezt a kezdemé-
nyezést. Atlapozva, meg kézbe véve Rockenbauer Zoltán
Csinszka-könyvét, azt a kérdést kell föltennünk: vajon meg-
jelenik-e valaha összegyűjtve legnagyobb íróink és költőink
és múzsáik minden ismert kortárs (ismétlem, kortárs) kép-
zóművészeti ábrázolása?

Az a könyv sem biztos, hogy csupa eszményi arccal lesz
tele. De legalább ami a múzsákat illeti: vélhető, hogy öne-
ki képmásaik fognak kitekinteni az olvasóra abból a
kiadványból.

8. Hszi kisasszony arcképe

Amikor hadra keltem ősszel, banyák lógtak a fákon,
elnyelt barbár rémálom pókhálója. „Mért méz el?“
siratott anyám, végül csak elindultam este,
s a lépteimet leste, minden káröröm nélkül
a szomszéd Hszi kisasszony. Be is invitált. Néztem
szemét kristálytükrében. Meg is csókoltam. „Hagyjon!“
Bambuszágja nyikorgott. Eloltotta a lámpát,
s így nem láthattam míg haját kibontja, hisz a dolgok
áttűntek a sötétbe, simult hozzám vacogva,
s mint jázminvirág szirma, remegett meg a melle
és hosszú szempillája is verdesett veszetten,
idéztem önfeledtem, később, ellovagolva
minden mozdulatát. És várt a téli tábor.
S ha rá gondoltam, mámor öntött el, csak az arcát
nem tudtam felidézni, a szív alakú arcát.
Ha nem olt akkor lámpát, meg tudtam volna nézni,
Így csak arctalan teste kábít. Nem is én voltam
akkor nála, majd holtan látogat meg, este...

11. Az őszülés korai órái

Tehetlenségem sarokból pókok lesték.
Kéj is kevés volt, szerelem... Álmomban, félig ébren
régóta haldokoltam és elveszett az éden,
málladoztak az esték, bohócarcra a festék.
Véreztek a fák, szél fújt, barbár, kopár vidékre
száműzött, dideregtem, nem juthatok tovább,
és rázott a kétség, tétlen szemlélődve,
északi szél lehetnék, bogáncs, jácintvirág,
selyemszövő lány, hárfá, ha újjászülehetnék,
hisz egyre távolodik a boldog, szép öregség,
ablakomból sunyin emeli rám nyilát.

12. Nélkülem is él a világ

Anyám, a hárfás lány és Hszi kisasszony
kísérnek el a nagy úton, ígérték.
Három lótuszvirág rebbenve úszott
szemük taván. Vitt a nagy kékség.

13. A tükör túlsó oldalán

Most huszonhat éves vagyok. Átallépek a tükrön.
Egy másik világba kerülök hirtelen.
Az életem csak díszlet. Néhány romtemplom, várrom.
A nagy fal csak rémálom. Mindez már idegen.
Alattam a tatárok üvöltöznek, nyilaznak.
Kívül maradtam mindig. Már nem érhetnek el.
Integem a hárfás lány. Pityereg Hszi kisasszony.
Marad néhány vers, lovam, a könyveim, virágok.
Mindent itt hagyok most, a tükör elé állok.
Mondják, nyúl van a holdban, de én látom a férfit,
lomha mozdulatokkal hajítja a csónakot.
A nyúl már nem is látszik, a nyúl lehet csak tévhit?
Körülöttem és bennem növekszik már az úr.
Száz tornyú palotában hiába vár a császár.
Mindenki aki él, mindenki menekül.
Egyszer visszajövök még, amikor nem is várják
és köszöntöm a császárt, tört nádszál, egyedül.

(Folytatás az 1. oldalról)

2.

Lehajtott fővel búsan kódorog
ki megértette, hogy Fekete Lyukak
szélén a döglött kutya mitől ugat,
s hogy eszeveszett, példátlan dolog
egyszerre élni és halottnak lenni,
mint az megeshet a szubatomális
quantumok között, ahol ez „normális“,
s az őrangyal unottan közli: „ennyi“.
De akármilyen csepp parányi vagyok,
kétségsbe esni nem elég az ok:
nélkülem más a kozmikus omlett.
Nem hallatszanának panaszaim,
nem tudná senki: nő? Parázna hím?
S nem volna ez a pár vacak szonett.

3.

Nem volna ez a pár vacak szonett
ha nem vergődnek itt parányi lényem
sokféle, tarka élmény-szövetében
jól tudván, hogy bár „haszna“ semmi lett,
„szántottam-vontam én is egy barázdát
bolyongás közben, itt e föld körén“
(morzsáztatván Aranyunk örökén,
ki szobra belsejéből néha rám lát.)
De mi is lett a többi régiékkal?
Mit lát Kölcsy hogyha olykor felkel?
Mit gondol Weöres? Mit szól Berzsenyi?
Otthagyták mind névjegyüket az űrben,
s bár elporladtak ezer földi zúrben,
él mind tovább, sugárzik, mert zseni.

4.

Él mind tovább, sugárzik, mert zseni,
de mi van azzal aki „csak“ közember?
Mindegy hogy mit tesz, pelyvát vagy követ ver,
s mindegy: sorsát meg tudja érteni?
Mi van lovaddal, avagy hú kutyáddal,
van „életrajza“ egyes állatoknak?
Vagy bölintsünk a rég utált okoknak,
hogy háziállataid sorsa rádvall?
Mi lesz sok lényel, melyet eltíporasz,
mint szúnyogot, hangyát s a döglegyet?
talán magam is görbe szög leszek
kalapács-verte, rozsdás lelki torz?
Megmarad minden, mint az „ideák“:
vén tanárban az egykori diák.

5.

Vén tanárban az egykori diák
cikktemák sorsán rágcsál elmerengve:
mi ötven éve „új“ volt, elmehetne
s nem köpne szembe érte a világ?
Ha amit gondolsz, szintén „idea“,
a „Kozmosz-Napló“ kis részévé válhat,
szerzője tapsra bár hiába várhat,
s ezért morogva így szól: „ide a
kis jegyzetömbbel!“ – kézírásodat
magad sem tudod lassan kibetűzni,
de így kell mégis mindent ki-befűzni
mert minden szavad végiglátogat,
öleljen Pest, az Alpok havai,
Északi Fény, vagy napos Hawaii.

6.

Északi Fény, vagy napos Hawaii
mi hullád egyszer végül eltakarja,
„csak gyere bátran!“ – hív a végzet karja,
bár biztatását ritkán hallani.
„Isten hozott!“ – mondjuk az érkezőknek,
bár ők úgy tudják: törtettek maguk.
Mögöttük tenger, városok, faluk,
de sértett önérzetük mégse nő meg,
ha mondod ezt a rég rohadtra unt
intelmet: Fata nolentem trahunt,
volentem ducunt – vén Horatius
sem tudta szebben – Isten úgy vezet
hogy rugdalkozva is hozzá símulsz,
s kezébe képzeled a kezedet.

7.

Isten kezébe képzelet jobb kezettel
még hát az úton, néha még repülsz is,
s bár intenek sokan hogy „jaj, ne kezd el,
mert kimerülsz ha fekszel vagy leülsz is“,
elmédbe vésed, hogy utadnak célja
s értelme van, nincs semmi sem hiába’,
mert néha vékony: elszakad a cérna
s a Teremtő hálád hiába várja.
Ilyenkor jajgatsz: „még öt milliárd
rövidke év s az egész tarka Kozmoszt
a Semmi nyeli, bolond billiárd
golyókként gurul minden szerteszt...“
Nem járja meg a tudósok esztét:
mindez volt már, mit múltunk visszahoz most.

8.

Bár mindez volt már, s múltunk visszahoz most,
minden „ismétlés“ öntörvényű, „új“ –
s bár minden biztat, sürget „csak tanulj“,
te újjászülsz magadban a Kozmoszt,
így vergődve mindig kicsit előbbre.
Ha „emberségünk“ előtt állatok
bőrében éltünk – „áldott állapot“,
s embrióként jutottál egyre többre.
Az „ember-fok“ után mi jön? – Az angyal,
s még azután? – Arkangyal. Majd az arkhé,
s bár trilliónyi évig tart a balhé,
te is teremthetsz, és ez megvígasztal.
Van hát „fejlődés“. – S hogy magán segítsen:
mireánk vár s mibennünk hisz az Isten.

9.

Mireánk vár s mibennünk hisz az Isten!
Ezen merengj el, dúlt ember-parány,
s ha hited rázza bűn, ezer talány
kalózgolyóktól vérző beleinkben,
s eszedbe jut Hitler s a „Népek Atyja“
Sztálin Apánk, Pol Pot, Mao-Tse-Tung,
imádkozz, s mondd: „Erre nem ásítunk,
ezt elfeledni józan ész nem hagyja“!
De gondold hozzá, hogy a földkerekség
színén a számunk már hatmilliárd,
s bár egymást zúzta sok vak billiárd,
élők dolga, hogy egymást fölsegítsék –
„félíg üres“ vagy „félíg telt“ a bögre?
Bűneink által jutottunk előbbre?

10.

Ha bűneink által jutunk előbbre,
ez mit jelent? Azt, hogy bűnözni kell?
A „magasabb én-t“ vétünkünk költi fel,
s a tömegsír a feltámadás gödre?
„Félíg üres“ vagy „félíg telt“ a csészéd?
Mit mond neked a rút történelem?
A béke harcód dúlt bőrén terem?
Magad a gyengék bajnokának vélnéd?
„A cél halál, az élet küzdelem,
s az élet célje e küzdelem maga...“
– Madách szerint, bár Lucifer maga
sem jut már túl azon az Édenen,
amit Krisztus, a Verus Luciferus,
a legnagyobb bűnösöknek is elhoz.

11.

Sok évtizeddel Kierkegaard előtt
Madách találta fel a küzdelem
célját a Lét s a torz történelem
függvényében: így lett a föbelőtt
szabadságharcból dúlt, fonák kiút
– azaz kora egzisztencializmus –
magyari módra, rapszódikus ritmus,
s nem úsztunk meg két világháborút.
Isten „cseles“ volt: jól próbára tett
s Lucifer mellé küldte Ahrimánt
– „tudományt“ bűnre irgalom gyanánt –
s a szent atom korunk oltára lett.
S mert „haszna“ is van, dupla a kísértés,
jó küzdelem helyett drog-álomba térés.

12.

Így éltünk itt anyagba gabalyodva:
nedves, mohos az öreg tölgyfa odva –
ez fogta össze emlékeimet –
a Nagy Kaszás nemsoká elvihet –
vajon egyszerre vág a Nagy Kaszás
vagy apránként – babszem-válogatás –
ez itt a kérdés: nem is triviális,
lassanként jön, vagy itt is volna máris?
Ha rég itt van, mért hogy csak néha érzem?
Vagy tévednék? Még nem jöhet, remélem.
Rusnya testükhöz mért ragaszkodnának,
kiket a rák vagy szívbjaj mérge rángat?
Így éltem itt, vaktában, süketen,
halálom jöttét mégse sürgetem.

13.

Halálom jöttét dehogy sürgetem,
ugyanis félek, azaz: rettegek –
(mi voltam én itt? Csak megtúrt tetem?
Imáim nyögnek, „jaj Uram egék!“)
Csak itt e földön volna értelem
Marsra s a Holdra hiába megyek?
Mért van e Földön annyi fürtelem
szunyog, poloska, mérges döglegyek,
rákos daganat, agyon, prosztatán,
tömegkivégzés, azért hogy talán
lélek koromban legelől legyek
a kevés Mennybe menendő között?
Behúzott nyakkal, mint egy körözött
bűnös, sompolygok gyáván, tétován.

14.

Sompolygó bűnös, gyáván, tétován
lófrálva ödög, majd settenkedik –
hányadik ez? Százhetvenhetedik?
Nyolcszázadik? Vagy ezredik talán?
(Múlt életeimet számolgomat
ha nem volna világos, olvasó!)
Múlt élet-élményt alig old a só
ha termőföldben tárolt holt atom
rohasztja el az őstermészetet!
Ezernyi rendőr, törrel vértezett
állja körbe az atomtetemet,
míg palackokban negyvenezer évig
a hulladékunk lassan meg nem érik
s lét-értelmünknek így ad szép tetőt.

15.

Lét-értelmünknek az ad szép tetőt
hogy vesztünket már mi magunk okozzuk –
önpusztulásunkat fejünkre hozzuk
mely nagyokos, bár be még sose’ nőtt.
Földünk kora még nincs öt milliárd,
csak négy és fél – ugyanennyi van hátra –
s mi mint egy kétmillió éves lárvá
járjuk a gyilkosság-kálváriát.
Férges eszünk, majd minket esz a féreg,
itt nincs kiút, Karinthynk, ettől félek,
erősebbek nálunk a bogarak,
és persze jóval idősebbek is,
sokan rondábbak, sokan szebbek is,
helyettünk süt bennük az akarat.

Öt évvel ezelőtt jelent meg egy Eszterő-kötetről (Gondolatok a hölgytárban) írott kritikám, melyet megörizve újraolvashatok. Meg kell állapítanom, hogy nehezen tudnám más szavakkal kifejezni legújabb kötetének (Nirvána gombostűje, Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, 2009.) „kóstolgatása” közben érzett első benyomásomat: Eszterő István verseiben elsősorban vagy mindenekelőtt a forma uralkodik. Mai posztmodern költészetünkben ez olyan ritka jelenség, figyelemre méltó érték, ami azonnal elnyeri tetszését az olyan versolvasónak, aki – mint jómagam is – ismeri és szereti, s így értékelné tudja az antik, kötött vagy úgynevezett nyugat-európai, modernebb versformákat, a pontos ritmust, a tökéletes rímeket, asszonáncokat, a játékoságot vagy a zeiniséget szolgáló verstechnikai elemeket. Ebben a kötetében Eszterő nemcsak a hexametert és a pentametert kezeli mestersen, hanem olyan ritkább kötött antik formákat is, mint a szapphói vagy az alkaioszi strófa, a japán eredetű haiku vagy az angol limerick.

Igényes költő igényes olvasóknak – írtam annak idején korábbi kötetének kapcsán. Jó, ha az olvasó tisztában van a különböző versformákkal és műfaji fogalmakkal, mert enélkül csak részben tudja felmérni a kötet jelentőségét, vagy mondjuk inkább így: nem tudja teljes mértékben értékelné és élvezni mindazt a költőiséget, amit a kötet nyújt. Ezzel korántsem akarom lebecsülni a versek – hogyan is mondják manapság? – mondanivalóját, üzenetét, gondolatiságát, eszmeiségét, de tény, hogy jónéhány versben a forma hamarabb és könnyebben tetten érhető első olvasásra, mint a fent felsorolt a tartalomra vonatkozó fogalmak. Ennek oka azonban nemcsak a formai bravúrban rejlik – hiszen ez nem öncélú bravúroskodás –, hanem a szerző kifejezőmódjának elvontságában, gondolatiságában, ami az ízlésesen kiállított kötet fülszövege szerint „Szabó Lőrinc mélységből felizzó tiszta gondolatainak rokona” (Mészáros Ildikó). Jómagam inkább József Attila gondolati lírájával rokonítanék néhány Eszterő-verseket, annál is inkább, mert ez a rokonszenv közvetlenül is megnyilvánul több darabban.

A kötet hat ciklusra oszlik, ezek tematikailag eléggé elkülönülnek egymástól.

Az Ihlettől ihletig című első ciklusban a szerző a mű keletkezéséről, az alkotás nehézségeiről és szépségeiről tesz öszinte, sőt, bátor vallomást. Ez utóbbi jelző leginkább a címadó versre (Ihlettől ihletig) illik, mely szerint a költői tehetség az isteni teremttel kerül párhuzamba:

„Röpke sugallat szétporló planetái között érsz
botladozó, csonkult ceruzáddal a kétes egészhez,
tán a nagy Isten is így ül csillagokat huzigálva
gyűrt felhógomolyok közt íróasztala lapján,”

„s épp nem semmi a káoszt
Isten partnereként így átrendezni világgá.”

Ez a párhuzam a ciklus többi versének szürrealista képeiben is föllelhető (A Föld, a Múza, Szavak fölött, Mez).

A második ciklus, a Találkozás című, régi, meghitt emlékeket felidéző és megörökítő elégikus hangú versekből áll. Egykori múzsák elevenednek meg nosztalgikus hangon: Gyilkos-tó, Örök adósként, Karácsony, Angéla. Szójátéokra épített vers az Ó, fülek, Fridák, Fruzsínák, képvers formájú a Búbaj, szellemesen tréfás a Vígballada, és különösen meghitt hangulatú, a ciklus többi darabjától eltérő tárgyú záróvers (Egy bölcső felett).

A Nirvána gombostűje című harmadik ciklus alaphangja az ifjúkor, az évek, maga az élet múlásába való rezignált megnyugvás, beletörődés:

„Szépnek véled a kelyhet, lám, mily mesteri díszek
Környezik égi tavát, inni belőle ma még
Isteni volna, de holnap már a virága behorpad,
Ujjal unottan tol félre lákó tüneményt.”

vallja a költő Metamorfózis című epigrammájában. Hasonló hangú a Furcsa egy ajándék, az Állomás, a Monológ vagy a nosztalgikus hangulatú Kolozsvári utcák. Ide kerültek az egykori félelmes és fájó emlékeket felidéző „kórházi versek”, a Névsor és a Tabula rasa és az édesanyjának emléket állító Fekszem, nyugágyban. Költői bravúrról tanúskodó „önélet-rajza”, a József Attila születésnapomra című versének formájában írt Pár stáció: „66 évem nem kevés, / pár stáció, s a nem levés / határ / akár, / ezért a passzust (hol lehet?) / kifordítani lelkedet, / ha kész / a kéz.” Egyes darabok viszont arról tanúskodnak, hogy e kései versek költője mégsem fogadja lázadás nélkül a „Nirvánát”. A gombostűre tűzött lepkék, az egykori szépségek szimbólumaiként tovább izzanak és világitanak, és az idősödő költő „más képletek szerint” gyűjti magába az elmúlt örömeiket:

„más képletek szerint gyűjtöm magamba,
ami nem hallgat már bujtó szavamra,
s lobogok tovább izzó szenvedéllyel.”

(Más képletek szerint)

E szimbolikus, néha kissé nehezen dekódolható gondolati verseket két hozzáférhetőbb stílusú és / vagy aktuálisabb témájú versciklus követi.

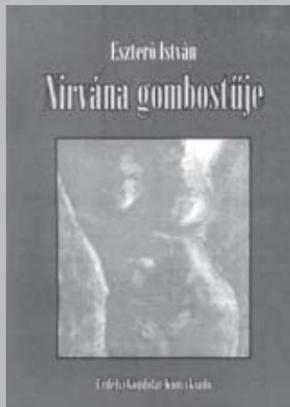
Azért szeretlek címmel összegyűjtött verseivel más költőknek, művészeknek – József Attilának, Anavi Ádámnak,

illetve Bartók Bélának állít emléket. Az előbb idézett Pár stáció s az itt szereplő Vigasztaló, Flórához, József Attila üdvözlése nem hagy kétséget afelől, hogy Eszterő szívéhez nagyon közel

Brauch Magda IHLETTŐL IHLETIG

Eszterő István

Csángók

Temploma nincsen, bár szava ó, és távol az Isten,
Mint a Halotti Beszéd s késlekedő szeretet,
Már a nevének viczorog marakodva sok érdemes elme,
Mintha vadászterület volna a nemzet, a nép.

Indulatok

Emlékművet a gyáva orozva gyaláz meg az éjnek
Leple alatt, kalapács sújt a szoborra, sötét
Indulatok szikráit okádva a zsenge füvekre,
S reggel a béke törött csonkjain ébred a nap.

Sajtó

Ej, napi sajtó, dús a vadászat, bő a teríték,
Roskad az asztal a sok borzadalomra, a sokk
Szívedet oly vágásra szorítja, előtt a veríték,
Minden napra világ végéből ha kijut.

Az úr

Volt egy úr, a neve Ikáros,
ki magasba szárnyat irányoz,
ahol a nap tüze
vele tréfát úze,
hasonló lett tépett libához.

Időnek múltával az ég is egyre többet
csalogat kékjével, a fű magasba szöktet,
repülni hártaszárnyak lendületén újra
katángkórán remegő ökönyálon túlra,
ahol pirosuló bokrok hajlanak az ürbe
a gondolat sötétjét lobbantva derűre
bogyóikkal, megannyi ringatózó bölcsőn,
melyek törékeny bájjal lengnek át az őszön,
csak szállni, hol illattól megpezdülő elme
tűzijátékára még tarka rétfelnele,

míg Föld szelleme hagy, mely gravitációt
von köréd, s bekattan csöpp skatulya, fiók,
még ott is arra gondolsz, hogy teteje az ég,
mint hitted, a nagyobbik skatulyában még.

Az eszkimóknál

Egy eszkimóköllyök, az eszkimóka
csöpp fókaszírért ment a messzi boltba,
motorszánon pörge
kanyarral előzve
szólt vissza Évinek: kapd be, pufóka.

Ám Gaia mégse hült ki, inkább felmelegszik,
kiszárad a koponya, aszalódó lexik',
három írásjel egy hosszabb SMS-e,
ha keringőre inti Hurri Kán kedvese,
s villan rőt hajzatának bonszaj koronája,
ahogy dögös formáját éjre tetoválja
terebélye alatt vörösebbre nem ég
vöröshangya sem, ha eltéved a derék
pihéltlenre epilált meredek lábszáron
a rengeteg allergén fűszerezte nyáron,
amikor a családfa hasadozik rostig,
az utcát ellepik a csövesek, a prostik,
bűnöző rendőrök, utcagyerek, drogos
jelezzvén, a morál lejtője hány fokos,
hol szívós rámenősök háborúja ásít
folyékony fókából tankolni fulladásig.

A föld flaszter mázán Renault, Ford Toyota,
kinek nem hiányzik, füstgomolyt toj oda.

áll József Attila. Az utóbb említett vers a költő születésének 100. évfordulója alkalmából keletkezett:

„Ahogyan egykoron Thomas Mann kérted,
halkan lépkedve járulunk elébed
gyermeked, ifjak és öszülő véned,”

„szálljon arcunkra szellem és szerelem,
s mint ki szűzi pórén fizetett hittel,
világ világán maradj velünk hittel.

(József Attila üdvözlése. 2005)

Bartók szülőhelye körül című költeménye is a szó nemes értelmében vett alkalmi vers. 2006-ban, Bartók születésének 125. évfordulóján íródott, akárcsak az Anavi Ádám 97. születésnapjára írt Tréfás verszet és a szintén hozzá szóló Száz év múltán, melynek szomorú története, hogy a híres temesvári költő már nem olvashatta ezt a hozzá előre megírt verset, mert pár nappal a 100. születésnapja előtt elhunyt.

Külön helyet foglalnak el a kötetben Eszterő politikai színezetű, inkább úgy nevezném: magyarság versei. A ciklus címe és bevezető verse, a Haikon, áttételesen utal – haiku formában – az áldozatvállalásra:

„Máglyáról szentek
az imák barnult falán
ikonnak mentek.”

Az anyanyelv megmaradását féltő (Miként a hazajáró) vers után két-két költemény állít emléket 1848-nak és 1956-nak. Különös szépségű, népballada formájú verse A megvert lány balladája közvetlenül a jelenkorba vezet (a szlovákiai magyar lány, Malina Hedvig sorsára utal). A ciklust néhány tömör, időszerű gondolatokat rejtő haiku (17 szótagos japán versforma) és négysoros epigramma zárja. Bármelyiket érdemes volna idézni, de talán legtömörebb és legszellemebb a Sz(ajk)ózat:

„Szajkónk feledte,
míg magot magolhatott,
a sz(ajk)ózatot.”

A kötet zárófejezete – Az ember és a hangya – madáchi színekben – első látásra Az ember tragédiája paródiájának tűnik, de ha a többszörös áttételeket figyelembe vesszük, azt kell mondanunk, hogy annál jóval több, főként nem a Karinthy-féle stílusparódiákhoz hasonlítható. Az alapgondolat – az Úr az ember helyett a hangyát teremtette meg a hatodik napon „hogy az embernek szolgáljon, mint jelkép, / ha nem fülk a foga munkához egyébként” kissé meghökkenítő, következőképpen a költőnek végig kell vezetnie az ember-hangya párhuzamot a 15 madáchi színen, bár nyilván a jelenkor visszasságaiért felelős embert bírálja (Madách is a maga korát bírálta híres művében). Eszterő meghökkenítően abszurd, de rendkívül szellemes görbe tükröt állít a ma embere elé. A humortól sem mentes képei az időszerű politikai és társadalmi kérdéseket vetik fel: a köpönyegforgatást, a nemzet vagy nemzetiség önfeladását, az anyanyelv használatát (és annak akadályozását vagy az arról való önkéntes lemondást), a mai tanuló ifjúság tiszteletlen viselkedését, mely a fél-analfabetizmushoz vezet, a levegő szennyeződését és a környezeti ártalmakat, a közelmúlt történelmi és politikai eseményeit. Nem tagadható, hogy ezek a problémák áttételesen vetődnek fel, így néha nem könnyen értelmezhetők.

Az egyes színeket – melyek megegyeznek a madáchiakkal – mottók vezetnek be a limerick-formájú versekhez (angol eredetű ötsoros versforma), ezek ironikus szövege összhangban áll a színeket jellemző hosszabb szövegekkel. Például a Falanszter-szín mottója Ceaușescu és rendszerére utal:

„Élt egy suszter, ki megunta
kopácsolni pincelyukba,
elrikkantotta magát:
sorakozó, kutyafák,
s felállt faszegeből a hunta.”

Madách jövőképe mára megvalósult, de kissé másképpen, mint ahogy képzelte: az eszkimó-színen nem hült ki a Nap, nem jegesedett el a Föld. Ellenkezőleg, a lég egyre jobban melegszik és szennyeződik:

„A föld flaszter mázán Renault, Ford, Toyota,
kinek nem hiányzik, füstgomolyt toj oda.”

Kétségtől: Az ember és a hangya fejezethez ismerni kell egyrészt Madách művét, másrészt a történelmi, politikai, társadalmi, tudományos, közéleti utalások eredetét, azaz a jelenkori helyzetet. Csak így értelmezhető a költő „üzenete” a ma emberéhez.

Eszterő István új kötete nem könnyű fajsúlyú olvasmány, benne elmélyedni meglehetősen időigényes. De érdemes, mert a verskedvelő olvasó különleges „csemegét” kap, és ezúttal is meggyőződhet a szerző kivételes tehetségéről.

Mikor a napnak adok,
a hold jön kérni.
Ha a holdnak adnék,
a nap haragszik.
Felhők jönnek.

(jegyzetek, 2009. július–augusztus)

„Száz arcom van a leplezésre, s mindenki más-más maszkomat ismeri. Jogom van fellázadni annak a nevében, aki vagyok, az ellen, amire a körülmények kényszerítenek.“ (Brassai)

(-)

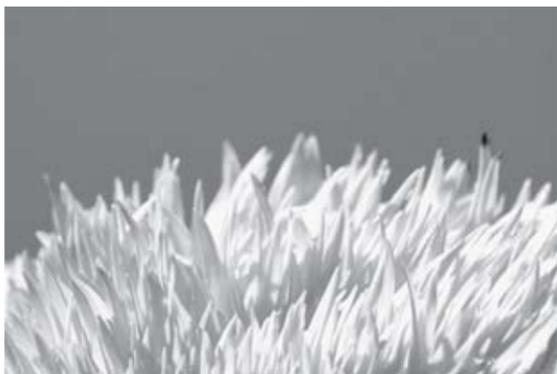
Minden kép lángban áll. Minden kép időutazás. „All things are the function of time.“ (Bill Viola) Különösképp a portré, ahol magával a múlttal nézel farkasszemet (*le nem veszi* rólad a tekintetét), vagyis ahol a jövő néz vissza a múltra. A kapu, a féreglyuk (*a tekintet*) tűzben áll.

Tátus-pillanat. Minden pillanat lángban áll. A B. mondja: *minden* lángban áll. Minden lángban áll, s ha úgy táncolsz, hát minden meg is éget, tűztánc lesz az életed, tűzből a hús, tűzből a tekintet, tűzből a zaj és tűzből az ének, tüzet iszol és tüzet nyelsz, minden lélegzeted tűz és tűz és tűz, tűzre lépsz és tűzbe zuhansz, tűzlét, tűzben áll minden. Minden.

(-)

A (belső) normális embernek azért kell meggazdagodnia, mert a (külső) normalitás (pl. a csend) luxuscikké vált. A tér is.

(-)

Van egy fiam. Szeret. Minden (kép) önarckép. Nézem a fiamat, hetek óta nem láttam, egymást bámuljuk, digitális fotó, monitor. Ott van a múltam a szemében, apám, nagypám, anyám, nagyanyám, s még sokan mások, jobbán, jobbomon a férfiak, balra az asszonyok és a lányok. De ott a jövőm is, azzal is szembenézek, az ő jövője az én jövőm, ami pedig az anyém lesz, azt most mind-mind neki adom. Mindent, aki és ami voltam és leszek, azt most odaadom, elélegként a jövőért, miből múlt lesz mikor majd ő bámulja az én képemet egy jövőbeli monitoron, jövőbeli utazáson.

Mi lehetne az én ajándékom neki? Ő létével ajándékozott meg (engem meg az anyját, nagyanyját stb.) – én cserébe milyen jövőt rajzolok neki? (*Subwooferworld*) Egyik lehetne, lenne a *Karnevál*, talán fiatal felnőtt korában. Nem túl korán; ahhoz a könyvhöz fel kell nőni, s ha fiatal még, akkor meg akar majd felelni – ezt pedig én el akarom kerülni. Megtudhatja mi (*mercurius*) hozta össze az anyját s az apját, meg, hogy honnét a név.

(-)

Van egy fiam. Gyűlöl. Apám előtt ő volt. Ott tart hát, ahol ki kell mondania, hogy nem én vagyok az ő apja. Ahogy mindenkinek ki kell mondania, hogy az apja nem az apja, s az anyja nem az anyja, különben a rabságnak az egyes számú

országában reked. (Az embernek ezt fordított előjellel is ki kell azonban mondani, a názáreti sztori ilyen szempontból 0.5-ös verzió: ott nem született gyermek.)

(-)

Apám hosszú útra vitt magával, Erdély-körútnak hívta.

(-)

Menedék kell. Menedéket építeni és fenntartani és felajánlani. Menedék-házat. *Zen-airport*. Zen-kikötő. Ott kikötni, onnét felszállni sokkal *otthonabb*, mint másutt vagy másunnét. Kinek hová nőnek a gyökerei.

„Nyugodtnak és biztosnak érzem az egész mindenséget.“ (Bartók)

Nincsen eredendő bűn. Nincs bűn. Nincsen jó és nincsen rossz. Tűz van. És sors és szabadság. Meg a rabság különféle formái.

„The age of computers is a very dangerous time for us because computers work on ‘yes or no’, ‘1 or 0’. There’s no *maybe*, *perhaps* or *both*, it’s only yes or no. It is affecting our consciousness, because nature doesn’t work that way. Nature works on maybe and poetry comes from maybe, not from a hard fixed order.“ (Bill Viola)

(-)

Mozgó képeket látok. Egyre többet. „A mű láthatatlan, de nem kevésbé létező.“ (Brassai)

(-)

Szerzetespap voltam egy déli kolostorban. Ablakom a tengerre nézett, mély sziklahasadék. Legfőbb feladatam, Isten szolgálatában, a lélegzet. Belégzés, kilégzés. Lassú belégzés, hosszú kilégzés. Semmi többet nem tehetsz a viláért. Mindig vissza a lélegzethez. Ez az első és az utolsó. Második feladatam a folyamatos kivonás művelete. Mindent az *egy* egyszerűsíteni. (*Egy* = egy az Isten; minden *Egy* stb.) Semmi tulajdon, semmi vágy, semmi *Én*. *Simplify*. Harmadik, hogy a belső gazdagságot, mint egy nyíló virágot, kifelé fordítsam, és a világnak odaadjam (*turn the flower outwards*). Annak, aki és ami és ahogyan és amikor elem kerül. Semmit és senkitől sem visszatartani, ez a barátság (értsd: társadalom, együttélés, közösség stb.) alapja. Barátságban lenni a világgal. (Otthonodban *otthon* légy, a jelenben *jelen* légy. Családodnak mindig *ott* légy. Munkádnak, vagyis életsorsodnak mindig *készen* légy.) Már képek és egyéb hullámok nélkül (nincs vizualizáció). Csak az kell és van, ami van. Reggel az első: hála, harmatlepte paradicsomok. Meghitt nyári reggelek, mindig egyedül. Jaj, a kevesebb annyival, de annyival több. Dúskezdő asszonyok járnak fel a szirtre, főztjüket kell megköstölöm, aztán ennem is belőlük, rendszeren, gyakorta még a férjek előtt, akik másnap a rokonok-barátok előtt. Hosszú nyári esték, sosem egyedül. („*A legszebb élet, amit magamnak el tudtam képzelni.*“ Kós Károly)

(A teljes írás a www.irodalmijelen.hu holnapon olvasható.)

Sütő Zsolt fotói

Nem könnyű képek ezek. Még az ártatlan tájképek sem azok, amiknek látszanak; a külső vihar és a belső fény, avagy vice versa; vagy a lényegkiemelő technika minden esetben valami mögöttes dologra próbál utalni, ami személyesen a szemlélőnek szól, s amit vagy észrevesz, vagy sem.

Mesterétől, Szőnyi Istvántól tanulhatta meg, hogy a művészet bizony az érzelmehez szól és egy műalkotás hatása nem szokoktól függ. Így történhet meg, hogy Szűdy Nándor egy-egy képét meglátva az első reakció a megdöbbenés, majd esetleg a felháborodás, s csak azután az, hogy talán mégis meg kéne szemlélni, mert mond valamit. Nem is mond, kiabál. Még a témák sem egyszerűek, nemhogy az ábrázolásmód. A tájképein fellelhető posztimpreszionista vonások később, mikor bibliai példázatokkal kísérletezik akár tizenöt-húsz festményen át is, erősen expresszív jelleget öltenek. Az elnagyolt alakok nem azért arctalanok, aránytalanok vagy nem részletekbe menőek, mintha a festő nem tudta volna megfesteni úgy, ahogy megszoktuk; nem, ez a mód a belső és a külső viharokat, az emberi mocskot és tisztaságot, egész emberi létünk jellegét és lényegét hivatott kifejezni. Amiképpen mi ordítunk, ha valami fáj, a festő ecsetje szalad a vásznon, és megtestesíti a bennünk lévő szörnyeket, az érzelmeket pedig színekkel ábrázolja. Vissza-visszatérő színek Szűdynál a vörös és a kék, de minden színe tiszta és egyértelmű, ha matt is kissé az ábra vagy az alak. A kis, krétarajznak tűnő alvilági csontvázak – pedig néhány vonás után is életre kelnek, mint ahogy emberi alakjainál sincs mindig szükség a részletekre; a művész ért hozzá, hogy a helyzetet, az érzelmeket, a két mondat közti zűnetet szinte csak mozdulatokkal, esetleg néhány odavetett arcvonással ábrázolja.

Szépség és fürtelem csaknem elválaszthatatlanul összefonódik a képeken: a gyönyörű női test keresztre van feszítve;

Szűdy Nándor, festője a kettősségnek

vagy torz gyermeket tart karjában, de a szelíd arcon rettegés is honolhat sisakos alakok vagy allegorikus csontvázszörnyek miatt. Az ember eltöpreng a nagy tájban, elveszik a rémek ostromában, vagy egyszerűen menekül. A színek oly tiszták, s legtöbbször a szemlélő által adott jelentéssel bírók, a vonások pedig dültak.

És hogy tudjuk megbocsátani Szűdynak, hogy átírta a Bibliát? O, a hívó ember?

A néhány történet, az Angyali üdvözet, a Menekülés Egyiptomba, a Magvető, Krisztus a keresztfán sokszor-sok-

szor, s olykor meghökkenítően máshogy van ábrázolva. Jól látunk, Gábriel ijedt és Mária közömbös? Krisztus kifacsart pózban a keresztre felnyársalva, s mellette a katona-csontváz maga a sátán? A magvető koponyákat vet el ördögi vigyorral? A Szent Család és a szamaruk rémálombéli alakokká válnak, s néhol Guernicára emlékeztető csont-és testhalmazok. De mindennek oka van, s a belső szemmel is, az érzelmeivel és értelmével egyaránt figyelő ember végre elgondolkodhat. Igen, ez a festő képes katarzist okozni. Mert ugyan nem részletezi agyon a képeit, de a lényegét látatja. Alakjai élnek, pont olyan valóságosan, ahogy mibennünk megjelenik. Van két portréja, egy férfi és egy nő. Az arc, az alak, a háttér szinte bármilyen lehetne, de szemekből olyan erő és élet sugárzik, hogy egy döbönt pillanatig akár egy-egy sokat átélt ember fényképének tűnnek.

Szűdy anatómiája a lélek. Van olyan, hogy az ember tökéletesen kiszolgáltatót a millióféle alakban megjelenő gonosz-nak, de ez nem azt jelenti, hogy fel is adnánk. Amíg van, ki érti, addig a művészet gyógyítani fogja a beteg világot. Sok az irrealitás? A világ olyan, amilyené a fantáziánk szabja; nincs olyan beteg képzelet, amit az ember gonosz valósága tudna fölülírni. De egyik keresztfán INRI helyett ott emlékeztet a felirat: HELYETTED. És az érem két oldala, a világos és a sötét minden vásznon ott van. Mindenkinek magának kell eldöntenie, melyiket fogadja be, hogy aztán az vezesse lépteit a világban.

Szűdy Nándor szeretete az élet és gyűlölete a világban honoló gonosz iránt hatással lehet mindenkire, aki befogadja képeit, s nem felejt el a gondolkodás mellett, hogy mi visszük előre a világot lényünkkel és tetteinkkel: te, ő, meg én, sőt: ők is.

Stenszky Cecília

– A díj mennyiben befolyásolta írói pályád alakulását?

– Nem zökkentett ki a saját ritmusomból és nem térített le arról az útról, amelyiken haladtam, haladok: mióta az eszemet tudom, író akarok lenni és írok – a díj egy lépcsőfok volt ezen a pályán, ahol körülbelül kétevente lép egyet az ember, és messze még a csúcs (It's a long way to the top, hogy a nagyszerű AC/DC-t idézzem irodalmi kvotáció helyett). Azt viszont a pályáztatnak köszönhetem, hogy rájöttem: tudok és szeretek regényt írni (még akkor is, ha írás közben általában percenként megőrülök, gyakran őrjögök, és naponta elátkozom a pillanatot, amikor nem inkább orvos lettem). A díj óta, ezekben a hetekben már a harmadik regényemet írom, a második a 2010-es Könyvhétre jelenik meg, Amélyben Ekler Ágostra – emlékezünk címmel.

– Különös világ a magyar irodalom világa, ha keresek valakit, biztosan ösztöndíjas valahol Nyugaton. Téged éppen Stuttgartban érlek el. Mit csinálsz? Milyen ösztöndíj? Az, hogy remekül érzed magad, és hogy rendszeren elfoglal a kinti lét az is bizonyítja, hogy két hét alatt nem nyitottad ki a méltóságodat.

– Az Akademie Schloss Solitude háromnapos ösztöndíját élvezem, egy erdő melletti, a külvilágtól jótékonyan elzárt, remek helyen. Ideális az íráshoz, a számvetéshez, a megnyugváshoz és a pihenéshez. Az elmúlt hét évben, mióta Magyarországra emigráltam, nem voltam szabadságon, úgyhogy először is sokat heverészttem, utazgattam a feleségemmel, még többet olvastam, és felskicceltem a harmadik regényem vázlatát. A napokban látok neki, hogy véglegesre írjam (amit már csak pár ezerszer javítok át). Barkácsolgatok tehát.

– Hétvégére kaptam kölcsön, most olvastam el a nagyapát, akit tudott repülni. A fiam, akitől kaptam, azt mondta, „izgalmas, sokféle, élvezted majd”. Érdekes, mondhatom most. Az énekesnő nehézkes analógiája jutott eszembe, aki az alttól a szopránig minden sávban énekel, minden sávban jó. És persze az is eszembe jutott, hogy az író egy-egy válogatást, novelláskötetet többnyire megpróbál egységesíteni, egyneműsíteni, hogy ne külön-külön kelljen megküzdeniük az olvasó kegyeiért, hanem támogassák egymást. Meg arra is gondoltam, milyen jó lehet fiatalnak lenni, az ember az összes hangszert megszólaltatja, ami a kezébe kerül prózategóriában. Már tegnap este tudtam ezt a kérdést: hogy volt? Magad elé gyűjtöttél minden kedves stílust, szemléletet, technikát, írói módszert, és rápróbáltál?

– A novelláskötet több, majdnem tíz év termése, és nagyjából évente más és más hangnemben írtam. Nem tudatosan, nem azért, mert kerestem valamit (mondjuk a NKZs-i hangot), hanem azért, mert remekül szórakoztam: és talán éppen ez NKZs hangja. Engem az irodalom lényege, a játék érdekelt: a szövegek egymásra rakása, kölcsönhatása, új jelentéssel való gazdagítása. Minden könyvem egy-egy új játszótér, és ide, erre az irodalmi közterületre szoktam meghívni a potenciális olvasókat, hogy együtt egy fasza, rock and roll-homokvárat építsünk. Az irodalom játék, móka, szórakozás, még akkor is, ha a témája komor – elsősorban a szerzőt meg az olvasót kell, hogy gyönyörködtesse. Több – fegyver, kenyér vagy dohány – nem tud és nem is akarhat lenni. Öncélú és haszontalan holmi, ami nélkül viszont nem sok értelmét látnám az életnek.

– Veled kapcsolatban gyakran elhangzik a bűvös „mágikus realizmus” kifejezés. Számomra Gelléri Andor Endre a mágikus realista, de akár a Száz év magány Márqueze – és még néhány latin-amerikai. Az a gyanúm, ha valami jó, de nem olyan, mint az általánosan elfogadott jó, a kritikusok nem találják fogást rajta, leöntik ezzel a mágikus realizmus-melasszal. A tapasztalat szerint az író összefut a történettel, kerül ki innen, kerül ki onnan, és ott lép be, hogy magáévá, és azt persze közhírré tegye, ahol rést talál a védelmen. Hogyan írsz novellát? A novella a legcsábítóbb prózaféle, apróságok, kicsi

megfigyelések, képek szövete, minden prózaíró másként kezeli az érintkezést.

– Ha nem hangozna megmosolyogtatón ebben a cinikus közbeszédben, amelyikben élünk (és beszélünk), azt mondanám, hogy révületben. Csak hát ekként hangzik... ennek ellenére így van – jön egy ötlet, jön egy hangnem, stílus, és akkor valami bódult, részegséghez hasonló, rendkívül fárasztó agymunka során a kettőt novellává dolgozom össze. Néha sikerül, ekkor olyan, mint a kellemes mámor vagy egy jól sikerült szeretkezés, néha nem, ekkor pedig ahhoz a másnapossághoz hasonlít, amelyiknek már az előestéjén is pocskék volt a kedvünk. Regényt viszont megtervezve, számolva, rajzolva, jegyzetelve, hidegen, pontos napi ritmusban írok. Ezt most jobban élvezem, de az utóbbi időben már apró kaparászások jelzik, hogy ideje volna egy kicsit elrövidülni.

AZ IRODALOM MÓKA, SZÓRAKOZÁS

NAGY KOPPÁNY ZSOLTTAL

– Az a hír járta (járja?), hogy a Jozefát úrban közvetlen kolozsvári baráti körödet tetted papírra, akik ezt nem kifejezetten tolerálták. Mi igaz ebből? Vagy talán az örök igazságot látom rosszul, hogy a siker féltékenységet szül?

– Annak kifejezetten örülnek, ha hírek járnának a Jozefáról. Azt jelentené, hogy olvassák. De nem járnak (vagy legalábbis nem jutnak el hozzám). Mindenesetre én ezt még soha nem hallottam. A regény ugyan nyomokban tartalmazza a baráti kör egyik másik tagjának jellemvonásait (de ezek általános emberi vonások, és bármelyik baráti társaság tagjai magukra ismerhetnek, ha éppen ez a céljuk), ám ezért soha senki nem sértődött meg, sőt, még csak téma sem volt közöttünk soha – ezért is hívjuk baráti-, és nem ellenségi körnek ezt a társaságot. Féltékenységről pedig végképp nem tudok beszámolni, bár nyilván az volna az igazi nyalánkságválasz erre a kérdésre. Ez egy olyan társaság, amelyiknek mindegyik tagja kiváló valamiben (hegyet lépnek, paraszat esznek), és féltékenységről soha nem volt szó közöttünk – fölötte állunk az ilyesminek.

– Ha a Magvető számol veled, kisebb a kockázat. Szerződötetted a Magvető?

– A Magvető Kiadó gondozásában jelent meg 2007-ben a novelláskötetem, Nagyapám tudott repülni címmel, és a nemrég elkészült regényem kéziratát is elfogadták.

– Pesten élsz Kolozsvár után. Megvallom, felfoghatatlan Kolozsvárról áttelepülni Pestre. Hogyan heverted ki a váltást, hogyan találtad meg a helyed a fővárosban? Mit csinálsz, miből élsz? És mit szólsz, hogyan viseled, ahogyan a köznépi lerománozza az erdélyieket? Egy nehezebb pesti nap után hogyan ülsz géphez?

– Noha már hét éve tart, átmeneti állapotnak érzem a pesti életet. Könnyen lehet, hogy hazatelepedés lesz a vége, de nyilván már az sem lesz olyan, mintha otthon maradtam volna. Az ilyen emigrálódásra egy generáció ráégy, és úgy jött ki a lépés, hogy esetemben ez a generáció én vagyok. A gyermeknek talán már könnyebb lesz. Mindenesetre igyekszem nem túl tragikusan felfogni a dolgot, mert akkor kesereghetnék rajta naphosszat, és igyekszem az összes kellemetlen élményt, többek között a románozást is megírni, mert az segít. Minden, amit erről gondolok, benne van A vendégmunkás dalai című lírai és gonosz irodalmi ömlengésben és fröcsögésben, mely a Könyvhétre megjelenő regényem függelékét képezi majd. Nehezebb napok után egyáltalán nem ülök a géphez, mert a regényírás olyan összeszedettséget, ráhangolódást, a történettel együtt-élést és koncentrációt igényel, amelynek megteremtésére nincs lehetőségem azok után, hogy egész nap cégtől céghez rohanok angolt tanítani. Évközben tehát egyáltalán nem írok, csak gyűjtöm az anyagot a fejemben, és általában karácsony körül, két-három hét alatt írom meg az addig már letisztult opust – nem is meg, hanem csak le. Ez a mostani ösztöndíj viszont lehetővé tette, hogy hosszabb időt szenteljek az írásnak – az élmény újszerű, remélem, tudok élni vele.

NYILAS ATTILA versei

Kis magyar évszámtan

1793 1795 1795 1796
1799 1802 1804 1804
1807 1807 1808 1813
1815 1819 – 1849

Bevezetés a XXI. századba

A 2000-probléma,
a 2001-probléma,
a 2002-probléma,
sít.

Eduardo

[„... mit szerethet rajtam, akit nem ismer? Azt felelhetné,
... hogy megszagolt, tehát ismer. Ami tapadási felületre
szüksége van szenvedélyének, azt megtalálta rajtam.”
(Dery Tibor: Niki)]

Mostanában ő a hír,
ahogy magamban nevezem: Edu,
talán szólítottam így kevés találkozásunk
idején,
de lehet, hogy csak aztán ragadt rám,

a bolíviai-horvát-magyar hazafi,
azon belül székely és szentkeresztii,

a keresztény, muzulmán, esetleg zsidó
vallásúként egyistenhitű,

eszmék szélkakasa,
aki együtt érez és átadja magát,
lírai magány,

kétes ügyei,
amelyek ellenére vakon követni készített,

a csupa szív gyilkos,
mikor megölelt, görcsbe rándult a gyomrom,
de nem bántam,
kicsit sütkeztem aurájában,
ennyi a tudásom róla:
bőre baráti illata,

és véres halála,
jó lenne mondani: hősi,
és most mondtam is, hogy hősi –
mostanában ez a hír járja.

A bőség zavara

ONAGY ZOLTÁN rovatja

Szeptember

Öt éve halt meg Sagan

Hatvankilenc éves korában elhunyt Françoise Sagan, a franciák bestseller-írója. A régóta betegeskedő írónőt a franciaországi Honfleur kórházában érte a halál, amelynek állítólagos oka tüdőembólia volt.

Első regényét, a Jöreggelt búbánatot, melyet a kiábrándult fiatalság bibliájaként is emlegettek, mindössze tizenhét évesen írta, 1954-ben.

A regény férfi és nő küzdelmét jeleníti meg. Nagy ötlet. Egy tizenhat éves lány – Cécile – modorában

mutatja be két negyvenes ember szerelmét. A férfi, Cécile apja felelőtlenül és könnyelműen végigélt életét próbálja megváltoztatni Anne, egy komoly, mélyérzésű nő oldalán. Sagan női rendszerint olyan mélyen éreznek, mint az aranybánya. Ezt a női olvasók felismerték, megszerették, vették, mint a cukrot, és olvasták, mint a szakácskönyveket. A regényben a mélyérzésű Cécile mindent elkövet, hogy egy – rokonszenves – nőt elhajtson apja mellől. A férfi érzi a bölcsőbb, átgondoltabb élet fontosságát, de a régi életmód csáberejét is. Természetes számára, hogy Anne-t is megcsalja, ahogy minden eddigi nőt, ám a finom, érzékeny asszony ezt képtelen elfogadni. Van ilyen. Ebben a reményvesztettségben állva éri a halál, állva hagyva a férfit is, az olvasót is, öngyilkosságot követett el, netán autóbaleset áldozata lett.

Az elviselhető modorú regény az 50-es évek francia fiatalosságának lelkét mutatja meg. A rosszkedvű, cinikus kamaszlány zavaros érzelmeit az író autentikusan mondja fel, mondanánk, ha fogalmunk volna arról, milyen lehetett a cinikus, rosszkedvű francia lányok zavaros érzelmvilága az ötvenes években. Sagan azóta is Franciaország egyik legsikeresebb írója, de – a szakértő irodalomtörténészek szerény véleménye szerint – újabb művei nem emelkednek túl a szokványos bestsellerek színvonalán. Egyébként a szakember irodalomtörténészek rendületlenül ezt állítják minden sikeres műről, olvasott szerzőről. A regényt huszonkét nyelvre fordították le, és világhírnevet hozott az írónőnek. Ezt követően élete során Sagan mintegy negyven regényt és színdarabot publikált, köztük az Enyhe kis mosolyt és a Szereti Ön Brahmst.

Herczeg Ferenc és a Nobel-díj

146 éve született Herczeg Ferenc.

Herczeg Ferenc elfelejtett magyar író a dél-magyarországi, akkor svábok lakta Temes megyei Versecen született 1863. szeptember 22-én. Édesapja, Franz Joseph Herzog, Versec polgármestere volt. A család a 18. században Sziléziából vándorolt Magyarországra. Édesapja nem tudott magyarul, de fiát az Osztrák-Magyar Monarchia magyar urai közé akarta juttatni, úgy ítélte meg ugyanis, a magyar a világ legéletrevalóbb nemzete. Gimnáziumi tanulmányait Temesvárott kezdte 1874-ben, 1876-tól Szegeden folytatta, hogy tökéletesen elsajátítsa a magyar nyelvet. 1881–1884 között joghallgató volt Budapesten, 1885-től ügyvédjelölt Budapesten, majd Versecen és Temesvárott.

A bálozó, kártyázó jómódú ifjúság életét élte, katonatisztekkel barátkozott, mulatozott. 1886-ban jelentek meg első novellái a Pesti Hírlapban. Gúnyosan szemlélte a magyar úri világot, de arra törekedett, hogy ő is minél teljesebben részese legyen annak.

Gunyoros stílusa, leleményes meseszövege révén hamar népszerű író lett. Sikerét az is előkészítette, hogy botrányhősként is ismertté vált: párbajban megölt egy embert, emiatt néhány hónapra börtönbüntetésre ítélték. A párbajozás azonban akkor hozzátartozott a dzsentri világhoz.

Zárkában írta első regényét, melyet beküldött a Singer és Wolfner kiadó Egyetemes Regénytárának a pályázatára. Első díjat nyert (Fenn és lenn, 1890).

Mikszáth Kálmán, a legtekintélyesebb bíráló is neki ítélte a díjat. A vidéki kastélyok, kaszinók világában játszó szomorú szomorúságú, gazdagokról és szegényekről szóló, a munka megbecsüléséről, a léhűtők elmarasztalásáról, a karrierista bukásáról. Nagy sikert aratott, népszerű könyv

lett. Herczeg Ferencet 1891-ben beválasztották a Petőfi Társaságba és meghívták munkatársnak a Budapesti Hírlaphoz. A Hétben is rendszeresen publikált. Űde hangvételű, csattanóra kihegyezett ironikus és érzelmes novelláit országsszerte kedvelték. 1893-ban a Kisfaludy Társaság is tagjai közé választotta. Egyre népszerűbb lett. A 19. század végén ő volt a legnépszerűbb magyar színpadi szerző is. A 20. század elején évtizedeken keresztül ő és Molnár Ferenc uralja a magyar színházakat. 1894-től a Singer és Wolfner cég rábízta az Új Idők (1894–1949) című népszerű, szórakoztató hetilap szerkesztését, 1944-ig irányította ezt a lapot. 1896-ban kormánypárti országgyűlési képviselő lett. 1899-ben a Magyar Tudományos Akadémia is tagjai közé választotta. 1904 és 1920 között a Petőfi Társaság elnöke volt. 1920-ban a Magyar Tudományos Akadémia másodelnöke lett. 1925-ben a Magyar Tudományos Akadémia Nobel-díjra jelölte Az élet kapuja című regényét. Gyűjteményes kötetét díszkiadásban jelentették meg. Önéletrajzi emlékezései értékes kordokumentumok. 1949 után évtizedekig nem jelenhettek meg Magyarországon a művei.

Ivanhoe és a szerelmes skótok

1832. szeptember 21-én hagyja el a földi léteret, költözik a Parnasszusra Walter Scott, az egyetlen költő a világ irodalomtörténetében, aki az általa tehetségesebbnek tartott költő felbukkanásakor (Byron) leteszi a költőpennát, műfajt vált, és megírja a világirodalom legolvasmányosabb, leginformációdúsabb történelmi regényeit, köztük az Ivanhoe-t.

Nem tudni, hány száz órával garázdálkodott szabadon egy korosztály életében matek és földrajzleckék helyett. Hányszor kellett elolvasni, mire megjegyeztük a különös neveket, képesek voltunk megkülönböztetni a helyszíneket. A Robin Hoodon ekkor már túl. Jönnek a normannok. A szász hercegek. A minden, az élettér kibővítése, a hatalom birtoklása.

Sokáig kerestem ezt követően a hősiesség nevű ízét. Lehettem már húsz fölött, amikor rájöttem, másképpen működik az irodalmi hősiesség, másként az élet. Életben az ember fogát kiverik, török a lába, szeme alja kékül. És nehezen nő ki a fog, múlik a kék, a hős rosszul összeforrt csontja pedig élete végéig előre jelzi az időjárás frontokat. Jó volt tízévesnek lenni. Nem tudni még Recskről, Auschwitzról, Gulagról, a statáriális bíróságok tevékenységéről. Semmiről, ami a hősi viselkedés következménye. És jó volt hinni, hogy a világot hőszok alakítják. Ma pedig jó tudni, hogy jutott rövidke időszak, amíg a kifizetődő heroizmus hihető volt.

Róma szolgálatában – Vergilius

Publius Vergilius Maro halála – Brundisium, Kr.e. 21. szeptember 21.

Vergilius az első költő, aki egy pénzeszsák unszolására (Maecenas) megírja a Georgicát (Kr.e. 39-29), mely az ősfoglalkozások (földművelés, faápolás, állattenyésztés) dicsőítésével igyekezett a polgárháborúkban eldurvult lakosságot

lelkileg visszavezetni a békés életformához.

Ez a szocialista realizmus átnevelési kísérletének latin megfelelője. Pontosan. Később Augustus császár magasztalására, és dinasztiájának isteni eredetét bizonyítandó megírta a 12 énekből álló Aeneist.

Ha analógiát keresünk a közelmúltból, ez nem egyéb, mint a 60 éves Rákosi Mátyás előtt tisztelgő díszkötet vezető magyar írók-költők tollából. Ha az ember gyerekkorában tudta volna, hogy a világ nem változik, a seggnyalás és a hajlongás működteti az irodalmat is, időben kirugdossa magát a könyvtárból, és a Vergilius által is preferált munkák felé (földművelés, faápolás, állattenyésztés) veszi az irányt. Az élet sebb volna, bár szagosabb.

Golding

Sir William Gerald Golding (St. Columb Minor, Egyesült Királyság, 1911. szeptember 19. – Perranarworthal, Egyesült Királyság, 1993. június 19.) irodalmi Nobel-díjas brit regényíró, költő. Legismertebb, díjnyertes műve a Legyek Ura. A Man Booker-díjra is jelölték 1980-ban Beavatás (Rites of Passage) című regényéért, amely a A Föld határáig (To the Ends of the Earth) trilógia első kötete.

98 volna (ha élne) a világbajnok: William Golding. Szerencsére mostanában nem jut eszembe, hogy „ilyen regényt szeretnék írni“, mint a Legyek ura, mert a dolog nem működik, ha az ember ilyen regényt akar írni. De néha ma is megcsap a szele. A mondatok kopognak, a történet himbál, a szöveg halad, és mögötte az olvasó fejében íródik a másik regény. A saját változat az emberről és az ő irgalmatlan természetéről.

*

Kis csapat angol kamasz, miután repülőgépe lezuhan egy lakatlan szigetre, újraalakítja a világot.

Úgy, ahogy látták.

Bíróság, törvények, ráció, ésszerűség, túlélni, amit. A gonosz, a személyi kultusz, a hatalom szeretete nem sokat vár magára. Aki egyszer elolvasta, le-leveszi, amikor nem érti saját életét. Az irodalom erről szól.

Sem az oktatás lényege, sem a túlélés törvényszerűségei, sem a gyerekek nem változtak az elmúlt tizenöt évben. Nem szabad olvasni a Legyek urát. Hetekre reménytelenülézz mindent.

További részletek
a www.irodalmijelen.hu honlapon.

KÖLTŐK VILÁGKONGRESSZUSA. Acapulco után Budapest ad otthont a 29. alkalommal megrendezendő Költők Világkongresszusának szeptember 27. és október 1. között. A találkozóra több mint száz külföldi költő érkezését várják – jelentette be Turczai István költő, a rendezvény elnöke. A négynapos konferenciára 25 ország versíróit várják. A Költők Világkongresszusa elnevezésű mozgalom idén lett 40 éves. A rendezvény hivatalosan szeptember 28-án, hétfőn indul a Parnasszus Költészeti Díjak átadásával, de már vasárnap megnyílik a Szép könyv elnevezésű kiállítás. Itt a résztvevő országok által küldött köteteket, valamint öt könyvkiadó (a szlovák MilaniuM Press, a belga Point Editions és a magyar Kossuth Kiadó, a Magyar Napló, valamint a Parnasszus Kiadó) könyveit lehet megtekinteni. A Parnasszus Költészeti Díjat három külföldi alkotó fogja megkapni. „Két európai és egy ázsiai költőt fogunk díjazni” – mondta Turczai István. Ekkor adják át a magyar P.E.N. Emlékérmeket is. A rendezvény kiemelt figyelmet fordít a szlovák költészetre, a kongresszuson részt vesz például Jozef Leikert vagy Milan Richter, aki a felvidéki holokauszt kutatójaként is elismert szakember. Rajtuk kívül számos „sztárköltővel” lehet majd találkozni a négy nap alatt. Turczai István példaként említette a hétfő esti Vers határok nélkül című rendezvényt, amelyen a Petőfi Irodalmi Múzeumban Juhász Ferenc mellett olyan nemzetközi hírességek olvasnak fel, mint például a francia Alain Lance, a svéd Eva Ström, a norvég Knut Odegard vagy a tajvani Yu Hsi.

FELAVATTÁK LÁZÁR ERVIN ÍRÓ SÍREMLÉKÉT hétfőn, szeptember 21-én a budapesti Farkasréti temető művészparcellájában, az alkotás Csíkszentmihályi Róbert szobrászművész munkája. Lázár Ervin életműve feledhetetlen és útmutató példa arra, hogy az ember úgy maradhat ép, ha soha nem felejt el gyerekkori énjét – fogalmazott beszédében Vasy Géza irodalomtörténész, a Magyar Írószövetség elnöke. Mint hozzátette, az egészséges az, ha a tárgyas hétköznapok valóságos világa és a képzelet, a fantázia által teremtett világ együtt létezik az emberben élete végéig. Vasy Géza kiemelte: Lázár Ervinből sugárzott a szeretet minden nyitott szívű ember felé, legyen akárhány esztendő – mondta az irodalomtörténész. Kitért arra, hogy a klasszikus mesékben szinte mindig a jó győz, az életben viszont ez ritkábban történik meg.

Lázár Ervint 1974-ben József Attila-díjjal, 1980-ban Művészeti Alap Irodalmi Díjjal, 1981-ben pedig Állami Ifjúsági Díjjal tüntették ki. Déry Tibor-díjban 1990-ben részesült, 1992-ben elnyerte a Soros Alapítvány Életműdíját, majd 1995-ben az MSZOSZ-díjat is. 1996-ban kapott Kossuth-díjat. Az író, elbeszélő, meseíró hosszan tartó, súlyos betegsége után 70 éves korában, 2006. december 22-én hunyt el.

OKTÓBERI KÖNYVSZALON GYŐRÖTT. A gyerekek és a könyvek kapcsolata lesz a IX. Győri Könyvszalonnak kiemelt témája; az október 2-án kezdődő rendezvény megnyitóján Jókai Anna Kossuth-díjas író kapja a szalon alkotói díját – mondta Ottófi Rudolf alpolgármester a programot ismertető keddi sajtótájékoztatón. A háromnapos esemény mintegy száz ingyenes programot, író-olvasó találkozót, könyvbemutatókat, koncerteket kínál az érdeklődőknek – ismertette Horváth Sándor Domonkos, a rendező Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtár igazgatója.

Mint elhangzott, az idei Győri Könyvszalonnán a gyermek és a kötelező irodalom viszonyrendszerét elemzik; a kapcsolódó jövő pénteki konferencián a gyermekirodalomban megjelenő horrorról és antiutópiákról cserélnek véleményt a szakemberek. A gyerekeket mesék, továbbá olvasáshoz kapcsolódó vetélkedők, játékok várják, míg szüleik találkozhatnak írókkal, költőkkel, köteteket dedikálhatnak, vagy megtekinthetik a mintegy negyven kiadó és kiállító könyvvásárlástékát. A könyvszalonnán több évfordulóról is megemlékeznek. A Radnóti centenáriumból Both Miklós és a Napra zenekar megzenésített Radnóti verseket ad elő, a Győrött megjelenő Műhely pedig a költőnek különszámot szentel, amely a tragikus sorsú lírikus emlékére írt verseket és a Rába-parti városban májusban rendezett Radnóti konferencia előadásait tartalmazza – mondta Villányi László József Attila-díjas költő, a folyóirat főszerkesztője.

A jubileum jegyében az irodalombarátok találkozhatnak a tavalyi könyvszalonnak alkotói díjasával, a 80 éves Kányádi Sándorral, a fennállásának negyvenedik évfordulóját ünneplő Kaláka zenekar pedig megzenésített versekből ad koncertet.

A megannyi író-olvasó találkozó vendége lesz egyebek között Csukás István, Czákó Gábor, Rockenbauer Zoltán, Kocsis István, Kukorelly Endre, Hámos Vilmos, Spiró György és Vámos Miklós. Az eseményeknek a Győri Nemzeti Színház és a sétálóutca egyik étterme ad helyet. Az idei Győri Könyvszalonnak költségvetése nyolcmillió forint.

Kulturális hírek

AZ ELSŐ BLOGAKADÉMIA. BlogAkadémia néven blogok közötti versenyt hirdetett a Blogter és a Magyar Író Akadémia; a szeptember 17. és november 17. között folyó vetélkedésben bármilyen témában lehet írni, bár a szervezők a leginkább irodalomról, színházról, kultúráról olvasnának. A részvételhez mindössze egy blog létrehozására és egy regisztrációs lap kitöltésére van szükség október 4-ig. Ezután már csak a bejegyzéseket kell megírni, havonta legalább négyet. A zsűri végül öt szempont alapján értékeli majd az

írásokat: a témafelvetés újszerűsége, az íráskészség, a világos, követhető megfogalmazás és gondolatmenet, az eredetiség, valamint a helyesírás szerint.

A szervezők szabad teret engednek a témáknak, ám nem titkolják: szívesen olvasnának irodalomhoz, színházhoz, kultúrához kapcsolódó bejegyzéseket,

ajánlókat, helyszíni beszámolókat, kritikákat, olvasói, hallgató, nézői véleményeket, vagy akár önálló irodalmi alkotásokat is. Hangsúlyozzák azonban, hogy nem az egyes bejegyzéseket, postokat versenyeztetik külön-külön, hanem a blogok teljes tartalmát.

A november végi eredményhirdetésen az első három helyezett, valamint egy közönségdíjas blog díjazásban részesül. A legjobb blogger részt vehet a Magyar Író Akadémia szepiromesterkursusán 2010 tavaszától; a második helyezett a Magyar Író Akadémia zártkörű, tavaszi írói szemináriumán csíszolhatja stílusát; végül a harmadik legszínvonalasabb blog írója egy 10 ezer forint értékű könyvsomaggal lesz gazdagabb. A közönség által legjobbnak talált blogger a Magyar Író Akadémia szerkesztők mesterkursusán vehet részt 2010 tavaszán.

MÁR KÉTMILLIÓT ADTAK EL DAN BROWN ÚJ REGÉNYÉBŐL. A megjelenése óta eltelt egy hét alatt 2 millió példány kelt el Dan Brown *The Lost Symbol* című misztikus regényéből. Az adatok a nyomtatott-, audió- és e-book-formátumban egyaránt kapható regény amerikai, kanadai és angliai eladásait összegzik. A regény a hat évvel ezelőtt megjelent, világszerte több mint 80 millió példányban elfogyott *A Da Vinci-kód* folytatása. Kiadója – s a recesszió miatt aggodó könyvpiac minden résztvevője – nagy bizakodással tekintett szeptember 15-i bemutatkozása elé. Ám miután már forgalomba kerülése első napján elérte az egymillió eladott példányszámot, a kedélyek kissé megnyugodtak. A nagy érdeklődésre való tekintettel az eredetileg ötmillió első kiadást azóta további hatszázezer kötettel toldották meg. A szimbólumkutató Robert Langdon professzor legújabb kalandjai Washingtonba vezetik az olvasót, a mű szabadkőművesek körüli cselekménye mindössze 12 órát ölel fel. A mű magyar kiadása a GABO-kiadónál készül, a megjelenés dátuma még nem ismert.

A XIV. DRÁMAÍRÓ VERSENY. Lackfi János a zsűri díját, Szabó T. Anna pedig a közönségdíjat kapta a XIV. Drámaíró versenyen a budapesti Kamaraszínház Tivoli színházában. A legjobb rendező díjában Romvári Gergely részesült, Vörös István Zsírfehér című művének bemutatásáért.

A legjobb színész díjat Végvári Tamás vehette át Lackfi János a Sajtgyári capriccio avagy Három nővér sajtómártásban című művében nyújtott alakításáért. A legjobb színésznő Szőlőskői Tímea lett, aki Vörös István darabjában alakította Verát, a Szokatlan Alkotások Raktárának művészeti kurátorát. A Budapesti Kamaraszínház igazgatója Nagy Ciliit különdíjjal jutalmazta. A színésznő, aki Szabó T. Anna *A fekete kutya* című darabjában Kakast, a szobrászt alakította, az új évadban főszerepet kap majd a téátrumában egy darabban.

EMLEKTÁBLÁT AVATTAK KERTÉSZ ERZSÉBET ÍRÓNAK. Emléktáblát avattak a száz éve született Kertész Erzsébet József Attila-díjas író tiszteletére Budapesten a XIII. kerületben, az alkotó egykori lakóházánál. Kertész Erzsébet igényes, „állandóan gondolkodó ember” volt – fogalmazott Tóth József polgármester az emléktábla felavatása előtt tartott beszédében. Mint mondta, az író nő elsősorban hölgyeknek szánta regényeit, és több korosztály nevelkedett fel a „csíkos könyveken”.

A DIGITÁLIS JOGOK ALÁÍRÓI ÚJRAGONDOLJÁK A GOOGLE KÖNYVKIADÁSI ALKIJÁT. A digitális könyvkiadási jogokról több mint két évig tárgyaló szerzők, kiadók és a Google Inc újragondolja a köztük született egyezséget, miután az amerikai igazságügyi minisztérium ellenezte a több millió könyv online publikálását lehetővé tévő megállapodást. A Google szövevénye arra a kérdésre nem válaszolt, hogy a megállapodás aláírói terveznek-e valamilyen változtatást, és azt sem részletezte, hogy a szerződés mely pontjait kifogásolják.

(Forrás: Litera.hu, MTI)

Irodalmi Jelen Könyvek

Simándi Ágnes: Üvegsáncok

Üvegsáncok mögé bújjuk a lélek, ha nem mer szembenézni a szív belső valóságának és a külső világ örökösén egymásnak feszülő drámájával. Semmi sem rejtheti el a társ szeme elől, még egy fájdalmas szakítás után sem, ha már egyszer két emberi lény között megszületett a szeretet csodája. Az „üvegsáncok” egy intim lelki kapcsolat naplója, melyben a valós események a vágyak és emlékek tükrében rögzítődtek a költészet logikája szerint csapongva, gyötrelmesen, és ugyanakkor telve bizalommal, reménnyel a jövő iránt. Az ártatlan versszonátát átlátszó, tiszta hangja úgy mélyült árnyaltabbá ebben a kötetben, hogy közben feszes, pontosan behatárolható őszinteségét is megtartotta.

SIMÁNDI ÁGNES 1954-ben született Budapesten. Költő, teológus, ikonográfus. 1987-től él Torontóban, Kanadában. Versei és egyéb írásai 1972 óta jelennek meg Magyarországon és az emigrációban. Publikált többek közt a Vigiliában, a Teológiában, az Új Emberben, Kortársban, Jelenkorban, Árgusban Magyarországon, a római kiadású Katolikus Szemleiben, a chicagói Szivárványban. Az aktív írás részeként több évig rádiózott. 2003-tól a kanadai Magyar Élet hetilap munkatársa. Jelenleg első regényén dolgozik.

Önálló kötetei:

- Nárciszok évada, Herp Kiadó, München, 1987;
- Tiltott játék, Chicago-Torontó, 1993;
- ...csak kísérlet, közelítés, Atlantis-Centaur & Framo Publishing, Chicago, 1998;
- szamizdat, Torontó, 2004;
- sivatagi húsvét, Möbiusz Print, Nyíregyháza, 2004;
- tiszta hang, Kairosz, 2006.

www.simandiagnes.com

Bogdán László – 1948-ban született Sepsiszentgyörgyön, író, újságíró, több irodalmi kitüntetéssel jutalmazták, legutóbb Déry-díjat kapott. Legutóbbi kötete: *Hutera Béla utolsó utazása* (2007).

Brauch Magda – 1937-ben született Temesváron, nyelvész, verselemző. Legutóbbi kötete: *Szeretlek, kedvesem* (2007).

Eszteró Isatván – 1941-ben született Végváron, tanár, költő, az Irodalmi Jelen munkatársa. Legutóbbi kötete: *Nirvána gombostűje* (2009).

Makkai Ádám – 1935-ben született Budapesten, műfordító, világhírű nyelvész, a Harvardon végzett, amerikai egyetemeken tanít. Legutóbbi kötete: *Az Erő* (2003).

Nyilas Attila – 1965-ben született Budapesten, költő. Legutóbbi kötete: *Az Egynek álmai* (2008).

Onagy Zoltán – 1952-ben született Budapesten, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Sötétkapu* (2006).

Sütő Zsolt – 1975-ben született Marosvásárhelyen. Fotózik, ír, zenét bütyköl. Szabadúszó.

Stenszky Cecília – 1986. április 2-án született Veszprémben. Szereti a kézműves dolgokat, közel áll hozzá a néptánc, népdalok, a regősség, az irodalomtól és könyvektől kezdve a falmászáson s táncon át rengeteg minden érdekl.

Szócs Géza – 1953-ban született Marosvásárhelyen, költő, újságíró. Legutóbbi kötete: *Amikor fordul az ezred* (2009).

Támogatónk:

